तेनार्ष्टिषेणेन तथाऽनुशिष्टास्तीर्थानि रम्याणि तपोवनानि । महान्ति चान्यानि सरांसि पार्थाः संपश्यमानाः प्रययुर्नराग्र्याः ।

इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्व्वणि आजगरपर्व्वणि लोमशगमने षट्सप्तत्यधिकशतोऽध्यायः ॥ १७६ ॥

॥ वैशम्पायन उवाच । नगोत्तमं प्रस्रवणैरुपेतं दिशाङ्गजैः किन्नरपक्षिभिश्च । सुखं निवासं जहतां हि तेषां न प्रीतिरासीद्भरतर्षभाणां ।

ततस्तु तेषां पुनरेव हर्षः कैलासमालोक्य महान् बभूव । कुवेरकान्तं भरतर्षभाणां महीधरं वारिधरप्रकाशं । १२३४०

समुच्छ्रयान् पर्व्वतसन्निरोधान् गोष्ठान् हरीणां गिरिसेतुमालाः । बहून् प्रपातांश्च समीक्ष्य वीराः स्थलानि निम्नानि च तत्र तत्र ।

तथैव चान्यानि महावनानि मृगद्विजानेकपसेवितानि । आलोकयन्तोऽभिययुः प्रतीतास्ते धन्विनः खड्गधरा नराग्र्याः ।

वनानि रम्याणि नदीः सरांसि गुहा गिरीणां गिरिगह्वराणि । एते निवासाः सततं बभूवुर्निशानिशं प्राप्य नरर्षभाणां ।

ते दुर्गवासं बहुधा निरुष्य व्यतीत्य कैलासमचिन्त्यरूपं । आसेदुरत्यर्थमनोरमन्ते तमाश्रमाग्र्यं वृषपर्व्वणस्तु ।

समेत्य राज्ञा वृषपर्व्वणा ते प्रत्यर्च्चितास्तेन च वीतमोहाः । शशंसिरे विस्तरशः प्रवासं गिरौ यथावद्वृषपर्व्वणस्ते । १२३४५

सुखोषितास्तस्य त एकरात्रं पुण्याश्रमे देवमहर्षिजुष्टे । अभ्याययुस्ते वदरीं विशालां सुखेन वीराः पुनरेव वासं ।

ऊषुस्ततस्तत्र महानुभावा नारायणस्थानगताः समग्राः । कुवेरकान्तां नलिनीं विशोकाः संपश्यमानाः सुरसिद्धजुष्टां ।

ताञ्चाथ दृष्ट्वा नलिनीं विशोकाः पाण्डोः सुताः सर्व्वनरप्रधानाः । ते रेमिरे नन्दनवासमेत्य द्विजर्षयो वीतमला यथैव ।

ततः क्रमेणोपययुर्नृवीरा यथाजवेनैव यथासमग्राः । विहृत्य मासं सुखिनो वदर्य्यां किरातराज्ञो विषयं सुबाहोः ।

चीनांस्तुषारान् दरदांश्च सर्व्वान् देशान् कुलिन्दस्य च भूरिरत्नान् । अतीत्य दुर्गं हिमवत् प्रदेशं पुरं सुबाहोर्ददृशुर्नृवीराः । १२३५०

श्रुत्वा च तान् पार्थिवपुत्त्रपौत्त्रान् प्राप्तान् सुबाहुर्व्विषये समग्रान् । प्रत्युद्ययौ प्रीतियुतः स राजा तञ्चाभ्यनन्दन् वृषभाः कुरूणां ।

समेत्य राज्ञा तु सुबाहुना ते सूतैर्व्विशोकप्रमुखैश्च सर्व्वे । महेन्द्रसेनैः परिचारकैश्च पौरोगवैर्ये च महानसस्थाः ।

सुखोषितास्तत्र त एकरात्रं सूतान् समादाय रथांश्च सर्व्वान् । घटोत्कचं सानुचरं विसृज्य ततोऽभ्ययुर्यामुनमद्रिराजं ।

तस्मिन् गिरौ प्रस्रवणोपपन्ने हिमोत्तरीयारुणपाण्डुसानौ । विशाखयूपं समुपेत्य चक्रुस्तदा निवासं पुरुषप्रवीराः ।

वराहनानामृगपक्षिजुष्टं महावनञ्चैत्ररथप्रकाशं । शिवेन पार्था मृगयाप्रधानाः सम्वत्सरं तत्र वने विजह्रुः । १२३५५

तत्राससादातिबलं भुजङ्गं क्षुधार्द्दितं मृत्युमिवोग्ररूपं । वृकोदरः पर्व्वतकन्दरायां विषादमोहव्यथितान्तरात्मा ।

द्वीपोऽभवद्यत्र वृकोदरस्य युधिष्ठिरो धर्म्मभृतां वरिष्ठः । अमोक्षयद्यत्तमनन्ततेजा ग्राहेण संवेष्टितसर्व्वगात्रं ।

ते द्वादशं वर्षमुपोपयातं वने विहर्त्तुं कुरवः प्रतीताः । तस्माद्वनाच्चैत्ररथप्रकाशाच्छ्रिया ज्वलन्तस्तपसा च युक्ताः ।

ततश्च यात्वा मरुधन्वपार्श्वं सदाधनुर्व्वेदरतिप्रधानाः । सरस्वतीमेत्य निवासकामाः सरस्ततो द्वैतवनं प्रतीयुः ।

समीक्ष्य तान् द्वैतवने निविष्टान् निवासिनस्तत्र ततोऽभिजग्मुः । तपोदमाचारसमाधियुक्तास्तृणोदपात्राहरणाश्मकुट्टाः । १२३६०

प्लक्षाक्षरौहीतकवेतसाश्च तथा वदर्य्यः खदिराः शिरीषाः । विल्वेङ्गुदाः पीलुसमीकरीराः सरस्वतीतीररुहा बभूवुः ।

ता यक्षगन्धर्व्वमहर्षिकान्तामगारभूतामिव देवतानां । सरस्वतीं प्रीतियुताश्चरन्तः सुखं विजह्रुर्न्नरदेवपुत्त्राः ।

इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्व्वणि आजगरपर्व्वणि पुनर्द्वैतवनप्रवेशे सप्तसप्तत्यधिकशतोऽध्यायः ॥ १७७ ॥

॥ जनमेजय उवाच ॥ कथं नागायुतप्राणो भीमो भीमपराक्रमः । भयमाहारयत्तीव्रं तस्मादजगरान्मुने ।